

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 37/1998 rd

Regeringens proposition med förslag till lagstiftning om borgen och tredjemanspant

Till ekonomiutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 3 november 1998 propositionen med förslag till lagstiftning om borgen och tredjemanspant (RP 189/1998 rd) till ekonomiutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall lämna utlåtande om frågan till ekonomiutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsrådet Marjut Jokela, justitieministeriet
- professor Mikael Hidén
- juris licentiat Pekka Lämsineva
- professor Kaarlo Tuori
- professor Thomas Wilhelmsson.

PROPOSITIONEN

Propositionen innefattar ett förslag till en ny lag om borgen och tredjemanspant. Lagen skall ersätta bestämmelserna i 10 kap. handelsbalken och borgensförordningen. Lagarna avses träda i kraft ungefär ett halvår efter att de har antagits och blivit stadfästa.

I motiveringen till lagstiftningsordningen behandlas grundlagsutskottets tolkningspraxis. Där nämns särskilt att den nya lagen enligt övergångsbestämmelsen delvis kommer att tillämpas också på borgens- och pantsättningsförbindelser som har ingåtts innan lagen träder i kraft. I motiveringen framhåller regeringen att lagens retroaktiva verkan inte gäller de bestämmelser som

påverkar borgens egentliga innehåll, det vill säga borgenärens skyldighet att betala den huvudförpliktelse som han gått i borgen för. Dessutom ger de föreslagna bestämmelserna utan undantag enskilda borgensmän större rättigheter eller gör åtminstone de gällande rättsreglerna tydligare. Bestämmelserna är tvingande till förmån för enskilda borgensmän och avser att skydda den svagare parten i ett avtalsförhållande. I propositionen anser regeringen att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Med hänsyn till att frågan också har kopplingar till de grundläggande rättigheterna anser regeringen att utlåtande av grundlagsutskottet bör inhämtas.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Lagförslagets konstitutionella betydelse kommer sig av 44 §, som föreskriver att de nya bestämmelserna på ett betydande sätt skall tillämpas också på borgens- och pantsättningsförbindelser som har ställts innan lagen träder i kraft. Detta innebär ett ingrepp i existerande avtal. I sin tolkningspraxis har utskottet ställt sig negativt till denna typ av retroaktiva ingrepp, även om okränkbarhet för avtalsförbindelser inte har blivit någon absolut tolkningspraxis (exempel på nyare praxis finns i GrUU 28/1994 rd, GrUU 27/1996 rd samt GrUU 29/1998 rd, GrUU 33/1998 rd och GrUU 34/1998 rd).

Av de retroaktiva bestämmelserna bör enligt utskottets mening framför allt 5 och 6 samt 19 och 37 § ägnas särskild uppmärksamhet i konstitutionellt hänseende. De två förstnämnda paragraferna gäller avtalsvillkoren för den som ställt generell borgen, 19 § preskription av borgen och 37 § avtalsvillkor i fråga om skiljeförfarande.

Huvudregeln är att lagen i dessa fall tillämpas retroaktivt bara på borgen som en enskild borgensman (se definition i 2 § 6 punkten) har ställt kreditgivaren (se definition i 2 § 7 punkten) innan lagen träder i kraft. Den retroaktiva effekt 5 §, som gäller begränsningar i fråga om generell borgen, eventuellt har kopplas i 44 § 2 mom. till omständigheter efter lagens ikraftträdande, vilket i praktiken betyder att det ansvar som täcks av en generell borgensförbindelse utökas. Detsamma gäller i praktiken också 6 §, som reglerar rätten att säga upp en generell borgen. Rätten kan bara utnyttjas i fråga om skulder som uppstår efter att lagen har trätt i kraft, alltså i situationer då kreditgivaren själv kan påverka uppkomsten av nya förpliktelser. Utskottet har den uppfattningen att denna möjlighet till retroaktiv tillämpning av dessa bestämmelser framför allt avser att vara en reglering i syfte att tydliggöra ett rättsläge som avser att skydda enskilda borgensmän, och att regleringen inte har några väsentliga konsekvenser för själva innehållet i den ursprungliga borgensförbindelsen. Regeringsformens 12 § angående egendomsskyddet ställer inga hinder i vägen för att genomföra denna reglering.

Enligt lagförslagets 19 § förlängs preskriptionstiden för borgen som berörs av den nuvarande särskilda preskriptionstiden på ett år. På grundval av 44 § 3 och 4 mom. tillämpas den nya bestämmelsen retroaktivt på alla typer av borgen, också på annan borgen än sådan som enskilda borgensmän ställer kreditgivaren. Däremot kan lagen inte tillämpas retroaktivt om huvudförpliktelsen har förfallit till betalning innan lagen träder i kraft. Utskottet anser att regleringen gäller sådana omständigheter av procedurkaraktär i anknytning till verkställighet av fordringar som hör till området för en vanlig lag och utan hinder av 12 § regeringsformen kan sättas i kraft på det sätt som regeringen föreslår.

Enligt lagförslagets 37 § är ett villkor, som innebär att en tvist avgörs i skiljeförfarande, inte bindande för en enskild borgensman om det har avtalats före tvisten. Denna bestämmelse kan tillämpas retroaktivt bara när det gäller borgen som har ställts en kreditgivare. Regleringen avser att skydda enskilda borgensmän, som inte kan antas vara klara över vilken betydelse skiljeförfarande har och vilka kostnader det medför. Inte heller denna bestämmelse gäller det materiella innehållet i en borgensförbindelse utan bara procedurerna. Vad innehållet beträffar stämmer regleringen överens med 16 § 1 mom. regeringsformen. Möjligheten att tillämpa bestämmelsen retroaktivt påverkar inte behandlingsordningen för lagförslaget.

Enligt grundlagsutskottet bör ekonomiutskottet ta ställning till om kreditgivare genom en författning bör påföras skyldighet att i enskilda fall informera borgensmän och pantsättare om att lagstiftningen har ändrats.

Utlåtande

På grundval av det ovan stående anför grundlagsutskottet vördsamt

att lagförslagen kan behandlas i den ordning som 66 § riksdagsordningen föreskriver.

Helsingfors den 18 november 1998

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Ville Itälä /saml
vordf. Johannes Koskinen /sd
medl. Tuija Brax /gröna
Gunnar Jansson /sv
Anneli Jäätteenmäki /cent
Marjut Kaarilahti /saml
Juha Korkeaoja /cent
Valto Koski /sd

Heikki Koskinen /saml
Jorma Kukkonen /sd
Osmo Kurola /saml
Johannes Leppänen /cent
Jukka Mikkola /sd
Riitta Prusti /sd
Veijo Puhjo /vgr
suppl. Jouko Jääskeläinen /fkf.

